

## Posudek oponenta disertační práce

Petr Uličný: Katedrála sv. Víta v Praze: Liturgie, symbolika a architektonická imitace ve středověkých Čechách

Pan architekt Petr Uličný je renomovaným badatelem se širokým spektrem zájmů od středověku po vrcholný barok a s velice bohatou publikační činností. Předložená disertační práce, která je souborem malých monografií či případových studií, má logickou strukturu a velmi dobrou literární úroveň. Jedinou drobnou výtku má k samotnému názvu práce, který vzhledem k obsahu je tak trochu zavádějící, neboť katedrále (respektive svatováclavské kapli) je v celé práci věnována pouze jedna kapitola z jedenácti. Ideálně měl název práce znít Architektonické imitace ve středověkých Čechách, liturgie, symbolika.

Po úvodní kapitole, v níž živě naznačuje důvody, proč se dané problematice věnuje, následuje rozsáhlá kapitola Symbolismus ve středověké architektuře. Oceňuji v ní kritické postoje autora a rozsáhlé znalosti recentní literatury k problematice. Zmiňuje se také o metodologickém přístupu, který zvolil. K tomu mám maličkou připomínku, která nikterak nesnižuje vysokou odbornou úroveň práce. V interpretační oblasti vítám obrovskou invenci Petra Uličného, ale v některých momentech mám dojem, že mi chybí dobové pramenné zdůvodnění interpretace, což je například u pojetí katedrály sv. Víta jako Božího hrobu. Právě verifikace ikonologické interpretace na základě dobových pramenů a literatury je základním předpokladem Panofského ikonologické metody. Z další odborné literatury doporučuji autorově pozornosti studie polského badatele prof. Tomasze Weclawowicze věnované katedrále na krakovském Wawelu (*Krakowski kościół katedralny w wiekach średnich. Funkcje i możliwości interpretacji*, Kraków 2005, ss. 262), který navazuje na Paula Crossleye a na můj vkus příliš spekulativní, ale invenční práci založenou na posvátné geometrii Ladislava Moučky Jan Blažej Santini (Praha 2018), kde se v úvodní kapitole zabývá promítáním modulu svatovítské rotundy do kaplí chóru nové parléřovské katedrály.

Autor práce řadí své studie v práci dle časové osy zmiňovaných památek. Převážná část je zaměřena na památky lucemburské epochy v Čechách. Nejprve se tedy zabývá symbolikou Svatovítské rotundy a následně sakrální topografií středověké Prahy. S autorovými závěry se lze ztotožnit. Třetí kapitola pojednává o velikonočních slavnostech v bazilice sv. Jiří, na úvod mělo zaznít, že nejde o „prvotinu“, ale již Stejskal s Urbánkovou v knize Pasionál abatyše Kunhuty naznačují souvislost iluminací a pašijových her a rituálů. V literatuře k této kapitole postrádám odkazy na katalog Krone und Schleier. Kunst aus mittelalterlichen Frauenklöstern z pera prof. Roberta Suckaleho a prof. Jeffreye Hamburgera (Bonn 2005), kde jsou četné odkazy i k liturgii a paraliturgickým hrám. Za jednu z nejzásadnějších a nejpřínosnějších kapitol celé práce považuji studii Kristův hrob a jeho pražští ochránci. Z topografie kláštera Božehrobců na Zderazi. Autor zde prokázal velmi dobrou schopnost kritické práce s prameny písemnými v konfrontaci s archeologickými výzkumy.

Pátá kapitola věnovaná Pašijím a znovuzrození minulosti ve Svatováclavské kapli katedrály sv. Víta v Praze působí poněkud nesourodným dojmem s četnými odbočkami od hlavního tématu, ale se závěry autora souhlasím, zejména co se týče hypotézy o proměně Václavova hrobu a o uložení relikvií. Pro představu, že Svatovítská katedrála měla být stavěna jako imitace Božího hrobu mi však chybí písemné i hmotné důkazy. Katedrála budovaná jako panteon zemských světců, Karlových předků z rodu Přemyslovců i jeho samotného, zní reálněji. Autor kapitoly se zde nechal až příliš unést svoji invencí, ale to je naprosto v pořádku. Lepší invence než konvence.

Sevřeným dojmem působí tři další kapitoly pojednávající o kostelu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, o kapli Božího Těla a o kapli Kristova Zmrtvýchvstání na Vyšehradě spojenou s donací Václava z Buřenic zv. Králík, který byl kancléřem Václava IV. a jemuž jsem před časem věnoval drobou studii. Interpretace kostela sv. Petra a Pavla na Vyšehradě ve smyslu imitatio Romae (odkaz na římskou baziliku sv. Petra, v níž byl Karel IV. v roce 1355 byl korunován na císaře) je zde spolehlivě doložena poukazem na Marignolovu kroniku. Bazilika sv. Petra je ovšem jednochórová. Stálo by za to se zamyslet na tím zda nejde také o odkaz k dvouchórovým basilikám císařským v německých zemích. Velice také oceňuji kritický přístup pana architekta Uličného při interpretaci a rekonstrukci kaple Božího těla (zejména si cením informací o funkcích dvou věž, o liturgickém provozu v kapli a o možném architektu stavby Mistru Markvartovi).

V dalších dvou kapitolách autor „opustil“ Prahu a věnuje se architektonickým imitacím v Sedleci u Kutné Hory (Boží hrob a Svaté Pole) a v klášteře Zlatá koruna (Architektonická reprezentace trnové koruny v klášteře Zlatá Koruna). Zejména pasáže týkající se Božího hrobu v kostele sv. Filipa a Jakuba v Sedleci považuji za velmi odborně přínosné, To platí i o interpretaci Svatého Pole v Sedleci. V případě Zlaté Koruny považuji argumenty, že kostel sv. Markéty představuje monumentální vizualizaci relikvie trnu ze Svaté Kristovy koruny uloženém v klášteře za příliš spekulativní a řádně nedoložené. Snad pro doplnění, aluze na Kristovu trnovou korunu je vyjádřena na klenbě pozdně gotického kostela ve Chvalšínách, který až do husitských válek patřil zlatokorunskému klášteru a jehož duchovní správu obstarávali právě zlatokorunští cisterciáci. Snad ještě více spekulativní je autorova hypotéza, že sloupy po stranách vimperku na portále čečovického chrámu odkazují ke sloupům Jakín a Bóaz, stojících před jeruzalémským chrámem (viz s. 244), pro to neexistuje žádné pramenné odůvodnění. Ale to je jediná drobná výtkka k celé práci.

Závěrečná kapitola: Topografie Svatého týdne a epilog pražské sakrální krajiny: jeruzalémská kaple na Nové Městě pražském je pak opět příkladnou ukázkou autorovy práce s prameny v konfrontaci s památkami hmotné povahy.

Poznámky:

s. 16 -Výklad karlštejské kaple sv. Kříže jsme rozšířili o interpretaci kaple, kde je přítomna prostřednictvím Theodorikových obrazů Ecclesia triumphans

s. 25- citát z Kosmovy kroniky měl být v latinském originále!! Souhlasím s poukazem na Pantheon , ale vzhledem k tomu, že Alegorie církve či Víry je velice často zobrazována s okrouhlým chrámem, úplně bych nevyloučil , že Kosmova zmínka poukazuje na „obecnost“ církve

s. 142 – představa Z. Opačič o tom, že byl laičtí návštěvníci vstupovali do ambitu v Emauzích a tam byly řeholníky poučováni o obsahu maleb je vzhledem k tomu, že ambit byl součástí klauzury nereálná. Důkazy, které ke svému tvrzení shromáždila jsou irelevantní.

s. 194 – Longinus je vzpomenut jako světec také ve Zlaté legendě Jakuba de Voragine

Předložená disertační práce Petra Uličného je bezpochyby první soubornou prací v našem prostředí, která se zabývá symbolickými formami středověké architektury v Čechách. Autor v ní prokázal mimořádnou schopnost tolik potřebné tvůrčí invence, zejména co se týče vlastních interpretací. Mé drobné poznámky v textu posudku, kde se mírně pozastavuji nad některými příliš spekulativními interpretacemi, jsou marginální a mohou být i mojí nedostatečností dohlédnout jich. Oceňuji také práci P. Uličného s historickými a literárními prameny různé povahy a znalost recentní literatury, zejména zahraniční. Autor tak otevírá i nové perspektivy studia programového historismu a symbolických forem v architektuře baroka v Čechách (např. Jana Blažeje Santini).

Práci velmi vřele doporučuji k obhájení

V Praze, dne 6. září 2020

Prof. PhDr. Ing. Jan Royt, PhD., DSc